

EFEKTI TRGOVINSKOG RATA IZMEĐU SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA I NARODNE REPUBLIKE KINE NA GLOBALNU EKONOMIJU

Bagur-Korać, Fabjan

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:484481>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International](#)/[Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-29**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)



SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**EFEKTI TRGOVINSKOG RATA IZMEĐU SJEDINJENIH
AMERIČKIH DRŽAVA I NARODNE REPUBLIKE KINE NA
GLOBALNU EKONOMIJU**

Mentor:

Prof. dr. sc. Josip Visković

Student:

Fabjan Bagur Korać

Split, rujan 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ CESTITOSTI

Ja, Fahim Begović Kovačić

izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je navedeni rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu, što pokazuje korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio navedenog rada nije napisan na nedozvoljeni način te da nijedan dio rada ne krši autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoskolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Split, 2024. godine

Vlastoručni potpis : Fahim Begović Kovačić

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
1.1. Definiranje problema.....	1
1.2. Cilj rada.....	1
1.3. Metode rada.....	2
1.4. Struktura rada.....	2
2. UZROCI TRGOVINSKOG RATA.....	3
2.1. Ekonomski nacionalizam.....	3
2.2. Optužbe za nepoštenu konkurenciju.....	4
2.3. Geopolitičke tenzije.....	5
3. CARINSKA POLITIKA SAD-A.....	9
3.1. Pojmovno određenje carina.....	9
3.2. Efekti uvođenja carina.....	11
3.3. Uvedene carine i kronologija najvažnijih događaja.....	15
3.4. Utjecaj carina na gospodarstvo SAD-a.....	16
3.4.1. Utjecaj carina na cijenu uvoznih proizvoda.....	16
3.4.2. Neefikasna alokacija resursa.....	18
3.4.3. Utjecaj carina na potrošnju.....	18
3.4.4. Utjecaj carina na obujam trgovine između SAD-a i Kine.....	19
4. GLOBALNI UTJECAJ TRGOVINSKOG RATA.....	21
4.1. Utjecaj trgovinskog rata na azijsko-pacifičku regiju.....	21
4.1.1. Utjecaj trgovinskog rata na zemlje u razvoju.....	22
4.1.2. Utjecaj trgovinskog rata na regionalnu integraciju.....	23
4.2. Utjecaj trgovinskog rata na EU.....	25
4.2.1. Utjecaj trgovinskog rata na trgovinu između Kine i EU.....	26
4.2.2. Utjecaj trgovinskog rata na direktne investicije Kine u EU.....	27
4.3. Rasprava.....	28
5. ZAKLJUČAK.....	30

LITERATURA.....	31
POPIS GRAFIKONA.....	33
SAŽETAK.....	34
SUMMARY.....	35

1. UVOD

1.1. Definiranje problema

U kontekstu suvremene liberalizacije, te posljedično globalizacije međunarodnih trgovinskih odnosa i rastuće integracije međunarodnih tijekova kapitala i rada, trgovinski rat Sjedinjenih Američkih Država (SAD) i Narodne Republike Kine (NR Kina) ističe se kao poseban fenomen. SAD, kao ideološki i institucionalni predvodnik globalizacijskih procesa, 2018. godine su pod administracijom Donalda Trumpa unilateralno postavile trgovinska ograničenja percipiranom geopolitičkom suparniku NR Kini. Kao najznačajniji instrument te politike pojavljuju se carine. Na postavljena ograničenja Kina je recipročno odgovorila, te je trgovinski rat započeo. Time je dotadašnji liberalizam zamijenjen protekcionizmom.

Kina je 2015. godine postala najveći izvoznik roba na svijetu, te time i dominantan igrač u svjetskoj trgovini. Iako neki kineski ekonomisti zbog toga smatraju da je moć kineskog gospodarstva zauzelo prvo mjesto, SAD i dalje drži primarnu poziciju na tržištima kapitala, novca i energije, te je omjer moći dvaju gospodarstava poprilično nejasan u ekonomskoj literaturi (Kapustina i sur., 2020). Kina je također najveći trgovinski partner SAD-a, s kojom SAD ima najveći bilateralni deficit. Trgovinska ograničenja u uvjetima integriranosti i međuovisnosti ovih dvaju gospodarstava utjecala su na razne segmente bruto domaćeg proizvoda, poglavito na potrošnju, cijene i obujam trgovine. Nadalje, pošto su dotična gospodarstva dva najveća nacionalna gospodarstva na svijetu, trgovinski rat među njima nužno stvara određene implikacije i na globalno gospodarstvo.

1.2. Cilj rada

Utjecaj uvođenja carina na razne sfere gospodarstva pojedinačnih aktera trgovinskog rata biti će istražen u ovom radu, uz prateće posljedice na azijsko-pacifičku regiju. U uvjetima globalizacije, trgovinski rat dvaju gospodarstava ovog obujma nužno stvara određene posljedice i za Europsku Uniju (EU). Nakon što se istraže efekti trgovinskih ograničenja, razmotrit će se prednosti i nedostatci protekcionizma, te pokušati pronaći moguća rješenja tekućeg konflikta. Glavna pitanja na koja će se pokušati dati odgovor jesu:

- a) Koji su uzroci ovog konflikta?
- b) Što su carine i kako je implementacija carina utjecala na cijene proizvoda, potrošnju i trgovinu u gospodarstvu SAD-a?

- c) Kako trgovinski rat utječe na gospodarstva u azijsko-pacifičkoj regiji?
- d) Koje su implikacije za EU?

1.3. Metode rada

U potrazi za odgovorima na prethodno postavljena pitanja koristit će se sljedeće teorijske metode istraživanja: metodu analize, metodu sinteze, metodu komparacije, deduktivnu metodu i induktivnu metodu.

1.4. Struktura rada

Završni podijeljen je na pet različitih dijelova. U uvodnom dijelu ponuđen je kontekst cjelokupnog istraživanja, te ciljevi i metode rada. U drugom dijelu istražiti će se uzroke odstupanja politike SAD-a od ekonomske teorije koja potiče slobodnu trgovinu. U trećem dijelu rad će se baviti pojmom carina, teorijskom pozadinom utjecaja uvođenja carina na gospodarstvo te pružiti politički kontekst i kratku kronologiju najutjecajnijih događaja. Nadalje, po navedenoj teorijskoj osnovi istražiti će se utjecaj navedenih carinskih politika na cijene proizvoda, potrošnju i trgovinu SAD-a. U četvrtom dijelu rad će se baviti utjecajem carina na globalno gospodarstvo s naglaskom na utjecaj trgovinskog rata na azijsko-pacifičku regiju i EU. U petom dijelu ponudit će se zaključak na temelju sinteze provedenog istraživanja

2. UZROCI TRGOVINSKOG RATA

Još od Davida Ricarda i teorije komparativne prednosti, slobodna trgovina među državama smatra se praksom od koje svi sudionici imaju korist. Unatoč postojanju čvrste teorijske podloge za slobodnu međunarodnu trgovinu, te unatoč činjenici da već desetljećima promovira slobodnu trgovinu političkim utjecajem na globalne ekonomske institucije, SAD su promijenile svoj pristup kada je u pitanju Kina. Razlozi tome su mnogostruki, a grubo se mogu podijeliti na 1) ekonomski nacionalizam, 2) optužbe za nepoštenu konkurenciju i 3) geopolitičke tenzije.

2.1. Ekonomski nacionalizam

Primarni uzrok ove iznenadne promjene u pristupu međunarodnoj trgovini politički je u svojoj prirodi. Time se podrazumijeva ekonomski nacionalizam i populizam u vrijeme predsjedničke kampanje Donalda Trumpa. Nacionalizam u povijesti Sjedinjenih Američkih Država ima dugu povijest. Ekonomski nacionalizam može se definirati kao “ideologija koja prioritizira nacionalno gospodarstvo nad ostalima” (Boylan i sur., 2020.) te kao takva predstavlja suprotnost ekonomskom liberalizmu. Ključna razlika nalazi se u činjenici da liberalizam međunarodnu trgovinu promatra kao praksu od koje svi sudionici ostvaruju korist, dok ekonomski nacionalizam međunarodnu trgovinu tumači kao nadmetanje sudionika u igri nultog zbroja (zero sum game). U toj igri nultog zbroja dužnost je države putem ekonomske politike održavati određenu razinu nacionalne sigurnosti, posebno na polju vojne industrije i tehnologije. Posljedično, ekonomski nacionalizam podržava mjere trgovinske zaštite, jačanje vlastitog industrijskog sektora i energetske neovisnost. Ovakvo gledište nepomirljivo je s liberalnom prirodom fenomena globalizacije. Prema Boylanu i sur. (2020), plan Trumpove administracije da smanji uvoznju ovisnost SAD-a i pospješi domaću proizvodnju protekcionističkim politikama populistički je potez čija je svrha mobilizacija biračkog tijela s izraženim nacionalističkim sentimentom, promoviran pod krilaticom “America First”.

Rastu nacionalističkog sentimenta pridonijelo je ekonomsko nezadovoljstvo uzrokovano globalizacijom. Iako je globalizacija neupitno pridonijela rastu gospodarstva SAD-a, mnogi industrijski pogoni preselili su se u zemlje s jeftinijom radnom snagom. Time je niže obrazovanom segmentu populacije znatno smanjen broj opcija pri zapošljavanju, što nadalje stvara osjećaj isključenosti iz sudjelovanja u, sada globaliziranom, nacionalnom gospodarstvu i društvenoj reprodukciji. Donald Trump kapitalizirao je na

tom osjećaju isključenosti koji prevladava u ruralnim područjima i manje razvijenim regijama time što je pronašao krivca - NR Kinu (Boylan i sur., 2020). Ksenofobnom je retorikom redovito poticao antagonizam prema Kini.

2.2. Optužbe za nepoštenu konkurenciju

Sjedinjene Američke Države uvođenjem carina nisu jednostavno odustale od širenja režima slobodne trgovine u svijetu. Osim promicanja slijepe ksenofobije, administracija Donalda Trumpa tvrdila je da Kina koristi određene protekcionističke politike koje njena poduzeća stavljaju u privilegiran položaj na tržištu. Time bi Kina bila ta koja krši pravila slobodne trgovine, dok bi SAD na takvu praksu odgovarale pripadajućim mjerama zaštite vlastitih poduzetnika. Neke od optužbi uključuju tvrdnje da Kina prekomjerno subvencionira vlastita poduzeća protivno pravilima Svjetske trgovinske organizacije, da manipulira tečajem da bi svoja dobra učinila jeftinijima i da krade intelektualno vlasništvo. Istragu slučaja je otvorio US Trade Representative, s finalnim izvješćem koje navodi da “količine i okolnosti uvoza čelika i aluminija prijete nacionalnoj sigurnosti” (Carvalho i sur., 2019, str. 1). Nakon provedene istrage predložene su tarife od 24% za čelik i 7.7% za aluminij. (Carvalho i sur., 2019). Ova istraga bila je podloga kasnijih poteza Trumpove administracije i uvođenja multilateralnih tarifa na čelik i aluminij.

Deprecirajući vlastiti tečaj, neka zemlja može učiniti vlastite proizvode privlačnijima inozemnim potrošačima i tako potaknuti izvoz. Ako je Kina dugoročno deprecirala juan, veliki dio rastućeg deficita tekućeg računa SAD-a bio bi jasno objašnjen. Za vrijeme svoje kampanje, Trump je redovito obećavao da će proglasiti Kinu manipulatorom tečaja. Takav potez administrativno vodi do otvaranja istrage, nakon koje slijede predložene mjere tarifne politike ili neke druge ekonomske kazne (Swanson & Paletta, 2017). Ovakav razvoj situacije ne bi bio povijesni presedan, s obzirom na činjenicu da je Clintonova administracija isto napravila 1994. godine. Međutim, ove optužbe bile su samo dio populističke retorike kampanje Donalda Trumpa. Prema Ministarstvu financija SAD-a, Kina na razne načine krši pravila međunarodne trgovine, ali manipulacija tečaja je nešto što tada nije koristila. Upravo suprotno je bio slučaj, pošto je Kina “intervenirala podižući vrijednost vlastite valute, a ne spuštajući je” (Swanson & Paletta, 2017), što zapravo pogoduje američkim proizvođačima. Kina je 2019. godine proglašena manipulatorom tečaja, ali optužba je vrlo brzo povučena nakon istrage Ministarstva financija SAD-a. Ovakav razvoj događaja Donalda Trumpa je prikazao iznimno neozbiljnim u svojoj retorici i političkim potezima.

“US Intellectual Property Commission je u 2017. godini procijenila da krađa poslovnih tajni oduzima 1-3% BDP-a, što znači da je trošak američkog gospodarstva od 18 trilijuna dolara bio između 180 i 540 milijardi dolara“ (Button, 2019, str. 2). Ovi poprilično veliki brojevi bili su praktički zanemareni na višim razinama politike SAD-a sve do kampanje Donalda Trumpa koji je u više navrata optužio Kinu za krađu intelektualnog vlasništva. Svrha krađe intelektualnog vlasništva je zaobilaženje dugotrajnog i skupcjenog procesa istraživanja i razvoja, što tvrtke čini puno konkurentnijima na globalnim tržištima jer mogu postaviti niže cijene proizvoda, pogotovo ako je krađa popraćena državnim subvencijama. Naglasak ovih optužbi bio je na kineskoj politici koja forsira strane investitore da sudjeluju u *joint venture* pothvatima s domaćim poduzećima, tjerajući ih da dijele svoju tehnologiju s kineskim poduzećima (Vlados, 2020). Pod pritiskom Trumpove administracije i pripadajuće tarifne politike, Kina je 2019. godine donijela novi zakon kojim je zabranila prisilni transfer tehnologije.

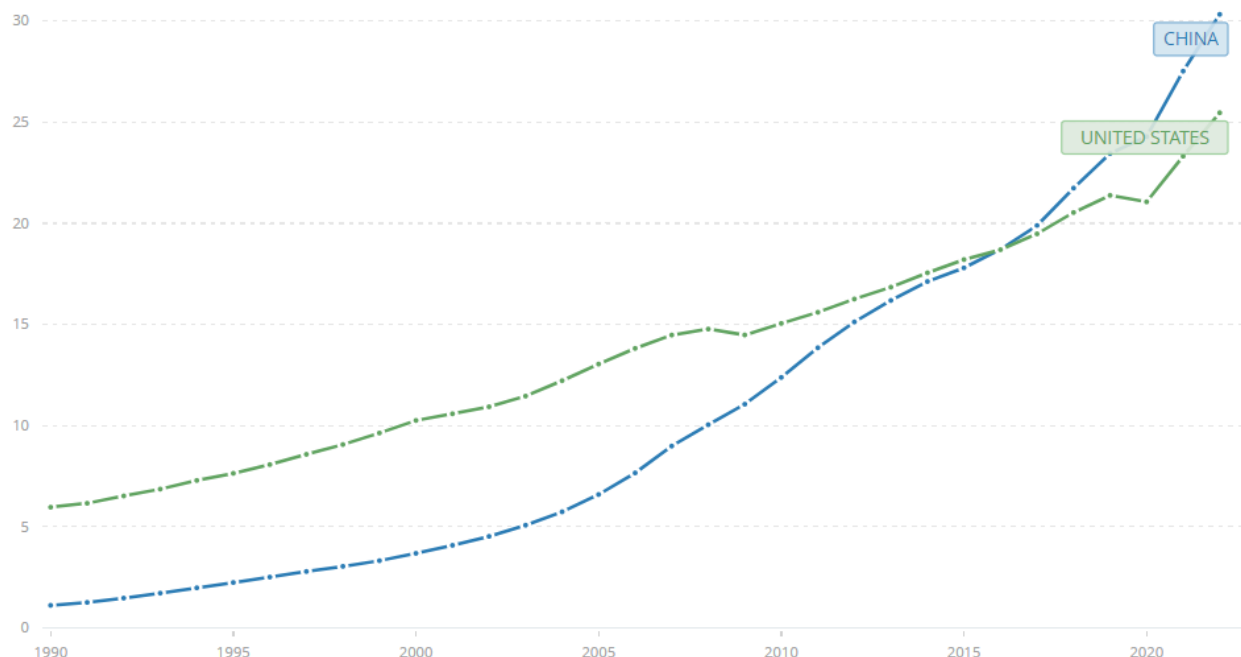
Neke optužbe, međutim, idu dalje od prisilnog transfera tehnologije u *joint venture* pothvatima. Naime, kinesku vladu se optužilo za državno sponzoriranu krađu intelektualnog vlasništva ekonomskom špijunažom koja je usmjerena na poduzeća, obrazovne institucije i državne institucije. Iako industrijska špijunaža postoji od samog početka razvoja industrije, širenjem upotrebe interneta evoluirala je i povećala svoj značaj (Pellegrino, 2015). Hakerski napadi državno sponzoriranih kineskih tvrtki nisu rijetka pojava, te SAD, zajedno s Europskom Unijom, aktivno radi na podizanju razine zaštite kibernetičkog prostora.

2.3. Geopolitičke tenzije

Nije tajna da su Kina i SAD ideološki protivnici. Iako bi rasprava o tome u kojoj je mjeri Kina tržišno gospodarstvo prešla mogućnosti ovog rada, valja imati na umu da je na vlasti komunistička partija. Bilo kinesko gospodarstvo tržišno, ili državno upravljano tržišno gospodarstvo, ili pak socijalističko gospodarstvo (prema komunističkoj partiji), Kina je ideološki protivnik SAD-a. Završetkom hladnog rata liberalna demokracija i tržište pokazali su se superiornim sustavom, te su Sjedinjene Američke Države preuzele ulogu svjetskog hegemon. Postavile su se kao predvodnik globalizacije i međunarodnog financijskog sustava. Ovu ekonomsku moć popratila je i vojna moć, te su se jedno određeno vrijeme SAD definitivno mogle smatrati dominantnom silom i svjetskim hegemonom. Međutim, strelovitim rastom gospodarstva NR Kine poljuljano je unipolarno uređenje svjetskog geopolitičkog sustava.

Grafički prikaz 1.

Usporedba PPP Kine i SAD-a prema tekućim cijenama u trilijunima dolara

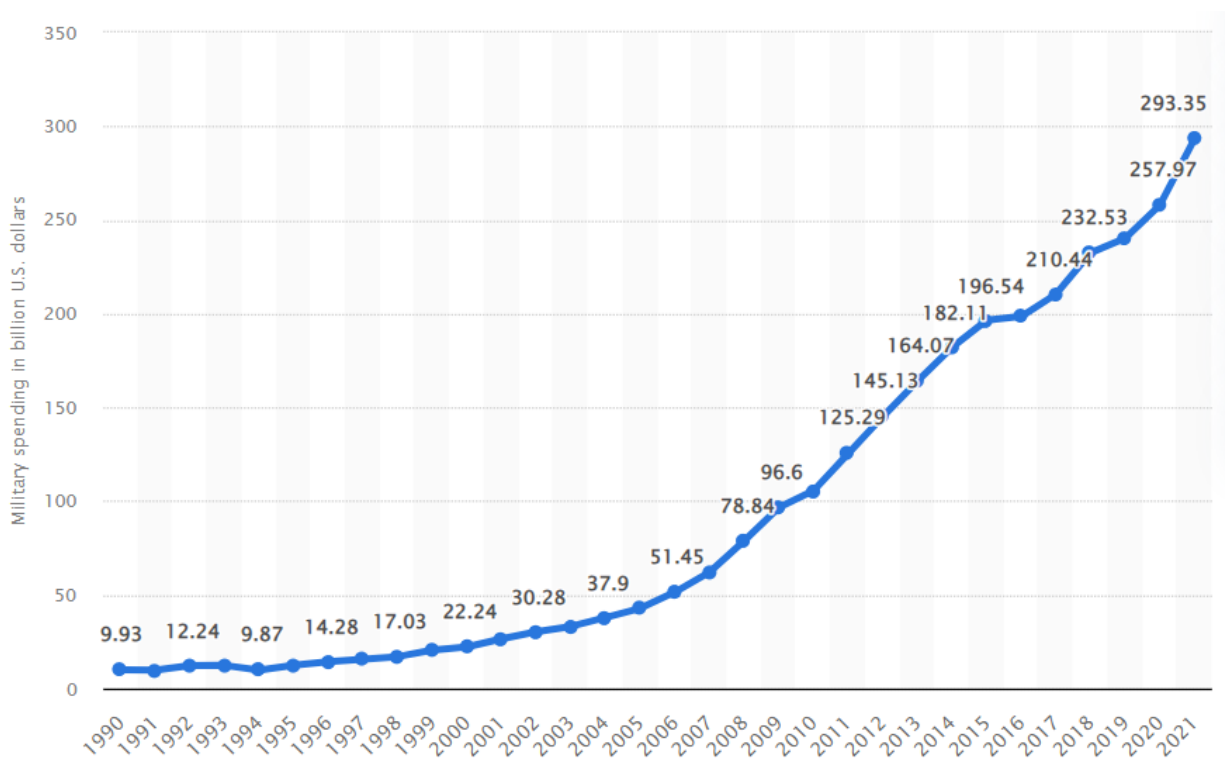


Izvor: Svjetska banka (2023), <https://data.worldbank.org/>

Kao što se vidi na grafikonu broj 1, prosječna stopa rasta BDP-a kineskog gospodarstva od 1989. godine je 8.1%, a bruto domaći proizvod NR Kine korigiran za razinu cijena već je godinama iznad PPP-a Sjedinjenih Američkih Država. Iako možemo raspravljati o razini pouzdanosti te mjere u prikazivanju realne kupovne moći dvaju gospodarstava, ne može se poreći da se Kina postavila kao ozbiljan konkurent globalnom hegemonu. SAD je vodeća sila po pitanju financija, tj. ima neosporenu dominaciju na tržištima novca, kapitala i energije, ali Kina je postala vodeći svjetski izvoznik proizvoda (Kapustina, 2020). Posljedica ovakvog gospodarskog razvoja je i rastući proračun za obranu, što ima ozbiljne implikacije na odnos projekcije moći dviju sila u azijsko-pacifičkoj regiji. Iako su praktički svi azijsko-pacifički ekonomski divovi vojni saveznici SAD-a, to ne umanjuje pritisak koji razvoj kineskog gospodarstva stavlja na vojni proračun SAD-a. Štoviše, razvoj kineskog gospodarstva ovolikom brzinom upućuje na mogućnost nekog novog hladnog rata, ovoga puta u 21.-om stoljeću.

Grafički prikaz 2.

Procijenjeni rast proračuna za obranu NR Kine u milijardama dolara



Izvor: Statista (2022), www.statista.com

Na grafikonu broj 2 vidljiv je eksponencijalni rast kineskog proračuna za obranu. Ta sredstva iskorištena su za sveobuhvatnu modernizaciju kineskih oružanih sila koje su trenutno sposobne voditi rat na svim postojećim razinama ratovanja. Suparništvo među dvjema silama stoga nije ograničeno na čisto ideološko nadmetanje, već postoji i realno nadmetanje u projekciji vojne moći. Posebno je delikatno pitanje neovisnosti Tajvana i moguće invazije NR Kine s ciljem reunifikacije. Situaciju komplicira činjenica da je Tajvan jedan od vodećih svjetskih proizvođača poluvodiča te bi takva invazija, osim kršenja međunarodnog prava i stvaranja velike humanitarne krize, uzrokovala nestašice ključnog visokotehnološkog proizvoda. Upravo zbog ovog razloga je u strateškom interesu Sjedinjenih Američkih Država usporiti rast kineskog gospodarstva. Amerika se oslanja na visokotehnološki sektor i želi zadržati svoju poziciju kao vodeća svjetska sila u tom području. Osim toga, jačanje kineskog gospodarstva može

dovesti do veće političke i vojne samosvijesti Kine, što bi moglo ugroziti američke interese i utjecaj u azijsko-pacifičkoj regiji.

Uzimajući sve ove faktore u obzir, suparništvo između SAD-a i Kine ne ograničava se samo na trgovinske aspekte, već obuhvaća i sigurnosne, geopolitičke i tehnološke dimenzije. Ove su teme ključne u današnjem globalnom kontekstu i zahtijevaju pažljivo praćenje i analizu kako bi se razumjele implikacije na međunarodnu stabilnost i ravnotežu snaga. Također, kada se analizira uzroke samog trgovinskog rata ne smije se zanemariti važnost geopolitičkog aspekta tog sukoba.

3. CARINSKA POLITIKA SAD-A

„Trgovinska politika predstavlja skup ekonomsko – političkih mjera neke zemlje kojima se diskriminiraju robe kojima se trguje preko granice zemlje“ (Sabo, 2020, str. 8). Osnovni cilj protekcionističke trgovinske politike je zaštita domaćih proizvođača od strane konkurencije. Zaštitom domaćih proizvođača država znatno utječe na cijene proizvoda i pridonosi suboptimalnoj alokaciji resursa. Budući da su prednosti slobodne trgovine poduprte bogatom ekonomskom literaturom, u suvremenom okruženju ekonomski akteri teže uklanjanju barijera trgovini. Određene trgovinske politike, kao što su subvencije, smatraju se samo kratkoročnim instrumentima za postizanje razvojnih ciljeva, ali nikako i dugoročno održivom trgovinskom politikom. Industrije ovisne o državnim subvencijama istovremeno štete državnom proračunu i domaćim potrošačima koji su prisiljeni kupovati skuplje proizvode, tako da se subvencionira samo one industrije koje su strateški važne za razvoj gospodarstva, ili one industrije koje će potencijalno postati konkurentne nakon što pronađu mjesto u međunarodnim trgovinskim tijekovima (argument mlade industrije). U prethodnom dijelu rada istraženi su uzroci odmicanja trgovinske politike SAD-a od suvremenih ekonomskih standarda, a u ovom dijelu analizirat će se carine kao glavni instrument trgovinskog rata te posljedice uvođenja carina na gospodarstva SAD-a i Kine.

3.1. Pojmovno određenje carina

Carine „predstavljaju porez na uvozno dobro, trošak uvoznika, državni prihod i instrument zaštite domaće proizvodnje. Obračunava se i naplaćuje u postotku ili apsolutnom iznosu od vrijednosti robe, što je određeno carinskom tarifom“ (Sabo, 2020, str. 8). Kada se promatraju carine kao trgovinska politika može ih se promatrati iz više perspektiva, te iz toga proizlaze različiti načini podjele carina. Najvažnije podjele carina kojih će se dotaknuti u ovom radu su carine prema načinu obračuna i naplate te carine prema učincima koji se žele postići.

Carine se prema načinu obračuna i naplate dijele na *ad valorem* carine, specifične carine i kombinirane carine. „*Ad valorem* carinske pristojbe znače da se carinu određuje od vrijednosti robe, tj. da je se obračunava na uvoznu ili izvoznu robu u fiksnom postotku od carinske vrijednosti i primjenjuje na zakonom propisane proizvode.“ (Vlada Rh, bez dat.). Specifične carine, s druge strane, naplaćuju se po jedinici robe bez obzira na kvalitetu i cijenu. Ovaj tip carine većinom ne postiže željeni učinak. Kao primjer može se usporediti učinak uvođenja *ad valorem* carine i specifične carine na uvoz automobila.

Pretpostavimo da država uvozi dvije vrste automobila, luksuzni koji košta 100.000 eura i potrošački automobil koji košta 10.000 eura. Kada bi se primijenila *ad valorem* carina od 10%, tada bi se carinilo izvoznika luksuznog automobila za 9.000 eura više po jedinici uvezenog proizvoda. S druge strane, ako bi se primijenila specifična carina od 1.000 eura po automobilu, tada bi se u apsolutnom iznosu podjednako carinilo izvoznika luksuznih automobila i izvoznika potrošačkih automobila. Ključna bi razlika bila u tome što bi carina naplaćena izvozniku potrošačkih automobila predstavljala relativno viši udio u ukupnoj cijeni automobila, što bi ga dovelo u neravnopravnu situaciju. Stoga, specifične carine većinom se koriste za homogene proizvode kao što su poljoprivredni proizvodi. Postoje i kombinirane carine koje su dijelom *ad valorem*, a dijelom specifične.

Prema učincima koje se žele postići carine se dijele na zaštitne carine i fiskalne carine. Osnovni cilj fiskalnih carina je punjenje državne blagajne, dok je zaštitnim carinama osnovni cilj zaštita domaćih proizvođača.

Treba razlikovati i nominalnu i efektivnu carinsku zaštitu. Nominalna carinska zaštita mjeri stopu povećanja cijena nakon uvođenja carine. Iznimno je važna iz perspektive potrošača kojima se smanjuje kupovna moć uvođenjem carina, pošto svako uvođenje carina uzrokuje rast cijena uvoznih proizvoda (Sabo, 2020). Za računanje nominalne carinske zaštite koristimo sljedeću formulu:

$$t = \frac{p'' - p}{p}$$

pri čemu p'' označava zbroj cijene i carine, a p označava cijenu bez carine.

Efektivna carinska zaštita, s druge strane, ne ovisi samo o nominalnoj stopi carine na uvozni proizvod, već i o nominalnoj stopi carine na uvoz intermedijarnih proizvoda koji se koriste u određenom sektoru. Također ovisi o udjelu intermedijarnih proizvoda u gotovom proizvodu tog određenog sektora. Na primjer, ako se carini izvoznika namještaja da bi se potaknula domaća proizvodnja namještaja, a istovremeno se carini i izvoznike drva koji su važan input u proizvodnji namještaja, tada će efektivna carinska zaštita domaćeg proizvođača namještaja biti niža od nominalne carinske zaštite. Biti će niža za udio nominalne carine na uvoz drva u proizvodnji gotovog proizvoda. Formula koja se koristi je

$$e = \frac{t - m \times C}{1 - m}$$

pri čemu e predstavlja efektivnu carinsku zaštitu, t nominalnu carinsku stopu na uvoz gotovih proizvoda, m udio intermedijarnih dobara u proizvodnji domaćih proizvoda, a C carinska stopa na uvoz intermedijarnih dobara.

Efektivna carinska zaštita posebno je važna u kontekstu globalnih lanaca vrijednosti jer se veliki broj proizvoda proizvodi u više zemalja svijeta. Na primjer, materijal za jedne traperice može se proizvoditi u zemlji A, dok se boja proizvodi u zemlji B, a u zemlji C se materijal boja i šalje u zemlju D gdje se materijali obrađuju da bi se stvorio gotov proizvod. Zavisno o sektorskoj integriranosti dvaju gospodarstava carine mogu imati puno manji efektivni učinak nego što bi ga imale u uvjetima proizvodnje prije globalizacije i pojave globalnih lanaca vrijednosti.

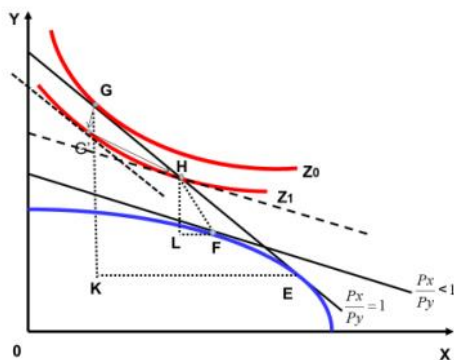
3.2. Efekti uvođenja carina

Efekt uvođenja carina može se promatrati kroz aspekt utjecaja na proizvodnju i potrošnju. Prema Sabo (2020), sveukupni učinci uvođenja carina na proizvodnju i potrošnju su sljedeći:

- a) rast cijena uvoznog proizvoda
- b) pad efikasnosti u alokaciji resursa
- c) pad dohotka
- d) pad u potrošnji.

Grafički prikaz 3.

Utjecaj uvođenja carina na proizvodnju i potrošnju (proizvodni faktori su mobilni)



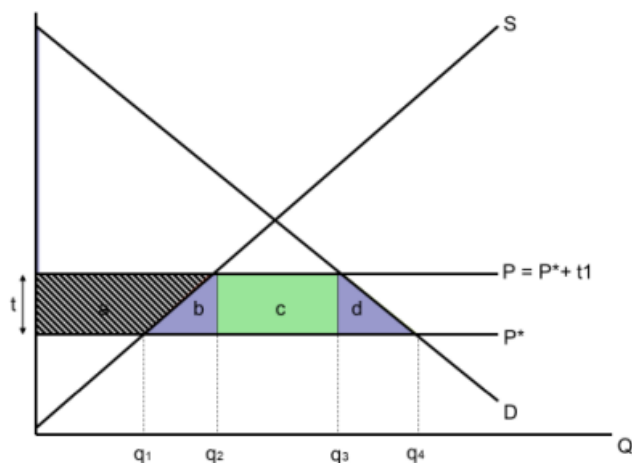
Napomena: preuzeto iz Sabo, M. (2020): Trgovinski ratovi u 21. stoljeću, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Plava linija na grafikonu broj 3 predstavlja krivulju proizvodnih mogućnosti, a crvene linije predstavljaju krivulje indiferencije. Pravac $P_x/P_y=1$ predstavlja ravnotežnu cijenu prije uvođenja carine, dok pravac $P_x/P_y < 1$ predstavlja odnos cijena nakon uvođenja carina. Razlog zašto je vrijednost P_x/P_y tada manja od 1 je taj što se proizvodi manje proizvoda x. Kao što je vidljivo na grafikonu broj 3, proizvodnja se preselila na nižu krivulju indiferencije, te zemlja proizvodi i konzumira manje nego što je to mogla prije uvođenja carina.

Potrebno je također razlikovati efekt uvođenja carina u maloj i velikoj zemlji. Efekti uvođenja carina u maloj i velikoj zemlji znatno se razlikuju zbog činjenice da mala gospodarstva nemaju sposobnost utjecaja na svjetsku cijenu proizvoda. Time slobodna trgovina puno više odgovara malim zemljama, dok velika i utjecajna gospodarstva nekada mogu koristiti carine kao efektivan način zaštite vlastitog gospodarstva. U ovom se kontekstu velikim gospodarstvom smatra gospodarstvo zemlje koja dominira trgovinom u određenom sektoru u kojem se uvode carine, a ne nužno i veliko gospodarstvo po svom obujmu, ukoliko uvođenje carina ne eskalira u trgovinski rat. Naravno, obujam gospodarstva je bitan kada se uzima u obzir mogućnost odmazde i odgovora veće države protumjerama. Obujmom malo gospodarstvo ne može podnijeti multisektorski rat carinama.

Grafički prikaz 4.

Učinci uvođenja carina u maloj zemlji



Napomena: preuzeto iz Sabo, M. (2020): Trgovinski ratovi u 21. stoljeću, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

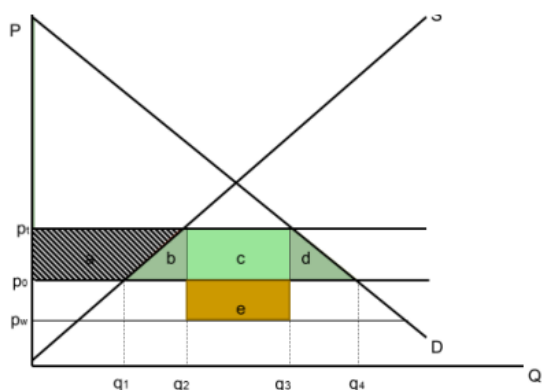
Grafikon broj 4 predstavlja klasičan grafikon ponude i potražnje, s količinom na osi apscisa i cijenom na osi ordinata. Pravac p^* predstavlja svjetsku cijenu prije uvođenja carina, a P predstavlja svjetsku cijenu nakon uvođenja carina. Površina “a” predstavlja dobitak proizvođača, površina “c” predstavlja prihod države od carina, dok su površine “b” i “d” poremećaji u proizvodnji i potrošnji. Gubitak potrošača jednak je zbroju svih navedenih površina ($a+b+c+d$), dok je dobitak proizvođača i države jednak ($a+c$), što bi značilo da je ukupni efekt na gospodarstvo $-(b+d)$. To nazivamo mrtvim teretom društva.

Kod velikih zemalja situacija je ponešto drugačija. Površine a, b, c, i d imaju isto značenje kao i na grafikonu broj 4. Pravac P_w označava svjetsku cijenu nakon uvođenja carina, pravac P_0 označava početnu ravnotežnu cijenu, a pravac P_t označava cijenu u zemlji nakon uvođenja carine. Kao što je ranije napomenuto, glavna razlika između utjecaja male i velike zemlje je taj što velika zemlja može utjecati na svjetsku cijenu. Nakon uvođenja carina svjetska cijena se smanjuje, te površina “e” predstavlja dobitak uzrokovan boljim uvjetima razmjene. Tada je ukupni efekt na gospodarstvo jednak $e-(b+d)$.

U kontekstu ovog rada, i Kina i Sjedinjene Američke Države predstavljaju velika gospodarstva koja su iznimno utjecajna u svojim izvoznim sektorima. Kinu možemo smatrati posebno snažnim gospodarstvom jer je najveći svjetski izvoznik roba, dok je SAD, što se toga tiče, na drugom mjestu. Ipak, proizvodi koje izvozi Kina niže su dodane vrijednosti i radno intenzivne, dok su proizvodi SAD-a kapitalno intenzivni s višom dodanom vrijednošću.

Grafički prikaz 5.

Učinci uvođenja carina u velikoj zemlji

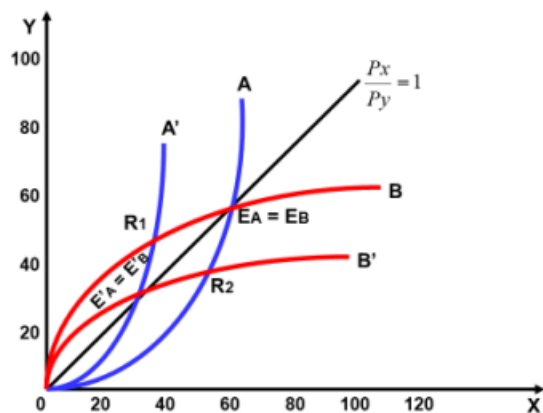


Napomena: preuzeto iz Sabo, M. (2020): Trgovinski ratovi u 21. stoljeću, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Uvođenje carina ima snažan utjecaj na volumen trgovine između dvije zemlje. Kada jedna zemlja nametne carine drugoj zemlji, to rezultira povećanjem cijene uvoznih proizvoda za domaće potrošače. Kao rezultat toga, obujam trgovine opada, a razina potrošnje domaćeg stanovništva se smanjuje. Nadalje, vjerojatnost da zemlja kojoj su uvedene carine neće odgovoriti protumjerama je vrlo mala. U slučaju odmazde, zemlja pogođena carinama često uzvraća uvođenjem carina na strane proizvode. Ovo može dovesti do daljnjeg pada obujma trgovine između dviju zemalja. Grafikon broj 6 prikazuje sveukupni efekt takvog scenarija, gdje je vidljivo da je volumen trgovine u obje zemlje opao nakon uvođenja carina. Međutim, postizanje boljih uvjeta razmjene u točkama R1 i R2, što bi bila povoljnija situacija za obje zemlje, malo je vjerojatno da će se dogoditi. Često se u takvim situacijama zemlje nalaze u začaranom krugu protumjera i protucarinskih mjera koje dalje pogoršavaju trgovinske odnose. U ovom konkretnom primjeru, Kina je odmah nakon uvođenja carina od strane SAD-a uzvratila vlastitim protumjerama. Trgovinski ratovi mogu eskalirati, dovodeći do daljnjeg smanjenja obujma trgovine, trgovinskih napetosti i negativnih posljedica za gospodarstva obje zemlje. Stoga, analiza posljedica uvođenja carina na gospodarstva SAD-a i Kine izuzetno je važna za razumijevanje kompleksnosti i implikacija takvih trgovinskih politika.

Grafički prikaz 6.

Učinci uvođenja carina u obje zemlje te pojava odmazde



Napomena: preuzeto iz Sabo, M. (2020): Trgovinski ratovi u 21. stoljeću, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

3.3. Uvedene carine i kronologija najvažnijih događaja

Donald Trump je za vrijeme predsjedničke kampanje žestoko kritizirao kinesku trgovinsku politiku. Uzimajući u obzir činjenicu da SAD ima najveći bilateralni trgovinski deficit u odnosu s Kinom, rješenje trgovinskog deficita Trump je vidio u promjeni trgovinske politike prema Kini. Kao što je ranije napomenuto, razlozi tome su mnogostruki, ali se kao glavni navedeni razlozi ističu nepravedno tržišno natjecanje u obliku subvencioniranja domaćih proizvođača i krađe intelektualnog vlasništva. Nakon što je preuzeo Bijelu kuću Trump je nastavio s agresivnom retorikom prema Kini, ali ovoga puta je poduzeo i određene mjere. U kolovozu 2017. godine naredio je *US Trade Representative-u* da pokrene istragu o ekonomskom djelovanju Kine. Rezultat istrage stigao je u ožujku 2018. godine, te se fokusirao na transfer tehnologije koji je, prema procjeni, koštao američko gospodarstvo između 225 i 600 milijardi dolara godišnje.

Trumpova je administracija već prije objavljivanja rezultata istrage započela s uvođenjem carina. Prvi na redu bili su solarni paneli i perilice rublja u siječnju 2018. godine. Nadalje, početkom ožujka Trump je najavio carine na čelik i aluminij svim zemljama, iako su SAD uvozile samo 3% čelika iz Kine. Ovaj potez izazvao je lavinu međunarodnih kritika, pošto su zemlje koje su bile pogođene uključivale i Njemačku, Meksiko i Kanadu. Nakon kratkih pregovora, zemlje koje su strateški partneri SAD-a Trumpova je administracija izuzela od carina. Mnogi ovo nazivaju najvećim promašajem Trumpovog predsjedničkog mandata, koji službeno i označava početak trgovinskog rata između Kine i SAD-a.

Krajem ožujka iste godine, Trump je najavio carine na više od 1300 kategorija kineskih proizvoda u vrijednosti od 50 milijardi dolara, navodeći kao razlog nepoštenu trgovinsku politiku koju sprovodi Kina. Carinjeni proizvodi na listi uključuju baterije, dijelove aviona, televizori, sateliti itd. Nije prošlo dugo vremena prije nego što je Kina odgovorila vlastitim mjerama, te je početkom travnja 2018. godine najavila carine na 128 američkih proizvoda, uključujući i zrna soje koja su najveći izvozni poljoprivredni proizvod SAD-a u Kinu.

U srpnju 2018. godine SAD su uvele carine od 25% na više od 800 različitih proizvoda u vrijednosti od 34 milijardi dolara, dok je Kina uvela carine od 25% na 545 proizvoda vrijednih 34 milijarde dolara. Tenzije su ostale visoke, te je u kolovozu iste godine došao novi val carina s obje strane, u visini od 25% na proizvode vrijedne 16 milijuna dolara. Kina je podnijela žalbu Svjetskoj trgovinskoj organizaciji navodeći kako je SAD destabilizirao cijene na tržištu solarnih panela.

U rujnu iste godine trgovinski rat ponovno je eskalirao. SAD je uveo carine u visini od 10% na kineske proizvode vrijedne 200 milijuna dolara, s najavom da će navedene carine biti podignute na 25% sljedeće godine. Kina je uzvratila carinom u visini od 10% na američke proizvode vrijedne 60 milijuna dolara. Sljedeće godine u svibnju prethodno spomenute carine koje su nametnule SAD podignute su na 25%. Tada je Trump također naredio stavljanje tvrtke Huawei na takozvani *Entity List*, koji možemo razumjeti kao svojevrsnu crnu listu koja ograničava trgovinu popisanim tvrtkama. Huawei nije bio u mogućnosti kupovati ključne komponente od američkih telekomunikacijskih tvrtki. Kasnije su restrikcije na Huawei smanjene.

Nakon svibnja 2019. godine, trgovinski rat između SAD-a i Kine usporio se, a događale su se samo male promjene u njihovim trgovinskim odnosima. U tom razdoblju, obje strane povremeno su izuzele određene proizvode od carina ili dodale nove proizvode na listu carinjenih proizvoda, no nije se ostvario značajan napredak u rješavanju temeljnih pitanja koja su dovela do trgovinskog rata.

Dolaskom administracije Joe Bidena na vlast 2021. godine, Kina je iznijela zahtjev za podizanje postavljenih carina, nadajući se smanjenju trgovinskih napetosti. Međutim, predsjednik Biden je javno izjavio da trenutno nema planove za ukidanje carina.

3.4. Utjecaj carina na gospodarstvo SAD-a

Prema prethodno izloženoj teorijskoj osnovi, uvođenje carina trebalo bi dovesti do povećanja cijena uvoznih proizvoda, neefikasne alokacije resursa, pada potrošnje i pada obujma trgovine. Ovakav razvoj događaja znatno bi pogoršao blagostanje stanovnika SAD-a, te bi istovremeno bio potvrda teorije koja opravdava slobodnu trgovinu.

3.4.1. Utjecaj carina na cijenu uvoznih proizvoda

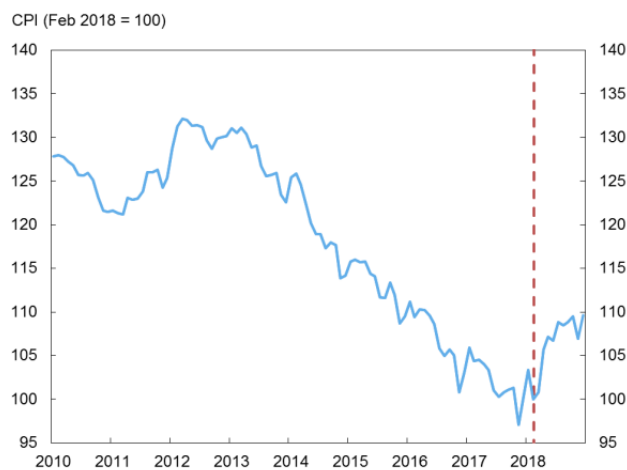
Prema Amiti i sur. (2019), prvi empirijski dokaz da su cijene uvoznih proizvoda rasle može pronaći odmah kada pogledamo cijene perilica za rublje. Iako su perlice za rublje samo jedan dio kategorije velikih kućanskih aparata obuhvaćenih indeksom potrošačkih cijena, utjecaj tarifa na trend cijena jasno je vidljiv. Cijene velikih kućanskih aparata godinama su padale, a nakon uvođenja carina dogodio se nagli porast indeksa potrošačkih cijena (Amiti i sur., 2019), što je vidljivo na grafikonu broj 7.

Isti trend porasta indeksa potrošačkih cijena, prema Amitiju i sur. (2019), vidljiv je i kod sljedećih valova carina s prosječnim rastom cijena od 10 do 30% koji usko korelira s visinom uvedenih tarifa. Uzimajući u obzir da su cijene proizvoda koji nisu pogođeni carinama ostale relativno stabilne, možemo zaključiti da su carine utjecale na rast cijena uvoznih proizvoda.

Sjedinjene Američke Države jesu velika zemlja, te bi za nju trebalo vrijediti ono što je prikazano na grafikonu broj 5. Točnije, SAD bi trebao imati i određenu korist od uvođenja carina ako može utjecati na cijenu po kojoj prodaju kineski izvoznici, što prikazuje površina "e". Logika bi bila sljedeća: da bi kineski izvoznici zadržali poziciju na američkom tržištu spustiti će cijene da bi ostali konkurentni, te bi na taj način apsorbirali jedan dio troška carina. "Dobivamo procjenu utjecaja tarifa na jediničnim vrijednostima od -0,003, što sugerira da su promjene tarifa imale mali ili nikakav utjecaj na cijene koje dobivaju strani izvoznici" (Amiti i sur., 2019), što bi značilo da su puni utjecaj rasta cijena u ovom slučaju snosili američki uvoznici i potrošači.

Grafički prikaz 7.

CPI velikih kućanskih aparata u SAD-u



Napomena: preuzeto iz Amiti, M. i sur. (2019): The Impact of the 2018 Trade War on U.S. Prices and Welfare, *The London School of Economics and Political Science*

3.4.2. Neefikasna alokacija resursa

Prema Amiti i sur. (2019), kumulativni mrtvi teret društva SAD-a u 2018. godini iznosio je 6.9 milijardi dolara. Gledajući ovu brojku ne treba zanemariti perspektivu potrošača, zato što se ostvareni prihod države od naplate carina ne računa kao mrtvi teret društva. Stoga, može se zaključiti da je znatna količina sredstava prešla iz ruku potrošača u ruke države. Ako pretpostavimo da država lošije alokira oskudne resurse nego što to čini tržište, tada možemo reći da je mrtvi teret društva zbog neefikasne alokacije resursa puno veći od 6.9 milijardi dolara.

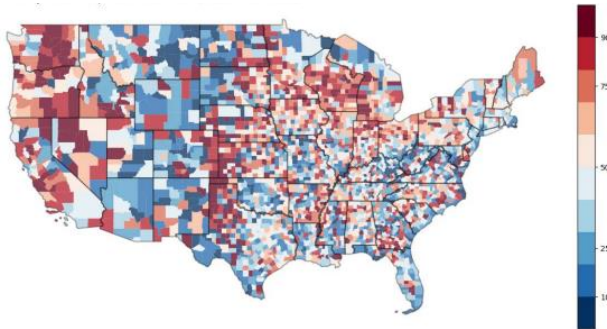
Kako je ranije napomenuto, glavni službeno navedeni razlog uvođenja carina bila je krađa intelektualnog vlasništva. Naime, bilo bi moguće opravdati mrtvi teret društva kada bi se smanjio trošak navedene krađe. Prema Amiti i sur. (2019), u 2017.-oj godini Kina je plaćala razne oblike intelektualnog vlasništva SAD-a 8.3 milijardi dolara godišnje. Kada bi se trgovinskim sporazumom postiglo da ta brojka naraste za 25%, što je jako optimistično, trebale bi proći 3 godine prije nego što se pokriju troškovi mrtvog tereta. Još jedan cilj ovog trgovinskog rata bio je povratak izgubljenih poslova u proizvodnji. U industrijama aluminijske i čelike SAD je izgubio 35.400 radnika, te kada bi vratila apsolutno sve radnike, tada bi mrtvi teret društva po vraćenom radnom mjestu bio 195.000 dolara – što je puno više od prosječne godišnje plaće u dotičnim industrijama koja iznosi 52.500 dolara (Amity i sur., 2019). Sve ove činjenice upućuju na zaključak da su troškovi mrtvog tereta društva veći od mogućih koristi koje bi se ostvarile protekcionističkom politikom.

3.4.3. Utjecaj carina na potrošnju

Waugh (2019) tvrdi da je utjecaj trgovinskog rata na potrošnju bolji pokazatelj utjecaja na blagostanje, nego što bi to bilo kada bismo promatrali samo stanje na tržištu rada. Razlog tome je taj što promjene u razini potrošnje mogu bolje pokazati koji segmenti populacije su relativno jače pogođeni šokovima uzrokovanim trgovinskim ratom. Također, takva kretanja mogla bi ukazati na buduću orijentaciju birača na izborima. Stoga, kada se promatra utjecaj trgovinskog rata na američke potrošače, možemo ga promatrati iz dvije perspektive, to jest kroz utjecaj rasta cijena proizvoda koji je utjecao na američke potrošače u cijeloj zemlji, i s druge strane kroz pad izvoza izazvan kineskim protumjerama koji je utjecao na pojedine regije.

Grafički prikaz 8.

Izloženost carinama u SAD-u po okrugu



Napomena: preuzeto iz Waugh, Michael E. (2019): The Consumption Response To Trade Shocks: Evidence From The Us-China Trade War, *National Bureau of Economic Research*

Na grafikonu broj 8 vidljiva je velika raspršenost utjecaja carina na američke okruge. Waugh (2019) preko analize obujma prodaje automobila pokazuje da je potrošnja u okruzima visoko izloženim carinama bila za čak 2% manja nego u okruzima koji su slabije izloženi carinama. Ova činjenica ukazuje na veći relativni pad potrošnje u okruzima koji su visoko izloženi carinama. Iako je rast cijena proizvoda pogodio sve potrošače, stabilna razina potrošnje pokazuje da je taj rast cijene nešto s čime se potrošači mogu nositi, točnije ne utječu značajno na potrošnju. U okruzima nisko izloženim carinama razina potrošnje je stabilna za razliku od ostalih. Najvažniji proizvod koji je Kina carinila su zrna soje koja su najveći izvozni poljoprivredni proizvod iz SAD-a u Kinu. Posljedično, ovim trgovinskim ratom neproporcionalno su pogođena ruralna područja koja su ujedno i velik dio glasačke baze Donalda Trumpa. Začudo, Trumpova popularnost među poljoprivrednicima nije opala kao posljedica takvog razvoja događaja. Također, Waugh (2019) je primijetio pad broja zaposlenih u maloprodajnom sektoru, što bi značilo da se efekt pada potrošnje prelio s tržišta proizvoda izravno pogođenih carinama na maloprodajni sektor u regijama visoko izloženim carinama.

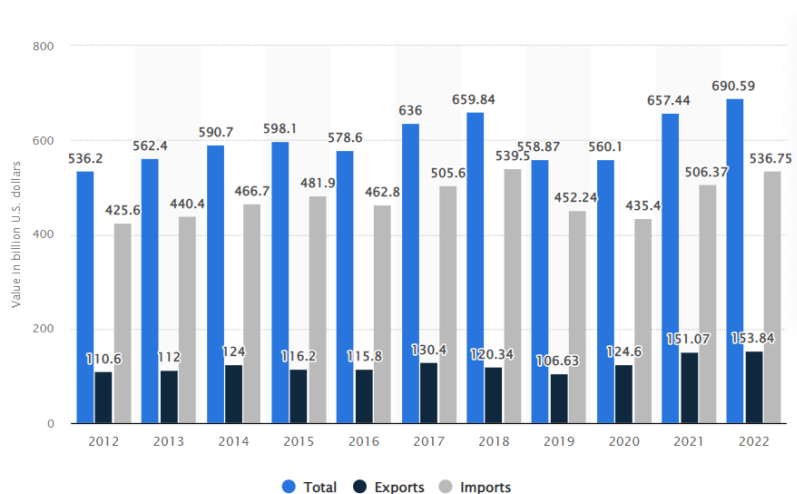
3.4.4. Utjecaj carina na obujam trgovine između SAD-a i Kine

Uvedene carine trebale bi dovesti do pada obujma trgovine među dvije zemlje koje sudjeluju u ekonomskom ratu. Na grafikonu broj 9 vidljivo je da SAD u godinama koje prethode trgovinskom ratu

redovito ostvaruju veliki deficit u trgovini s Kinom. Kada gledamo početak trgovinskog rata 2018. godine, možemo primijetiti da je obujam trgovine porastao, prije nego što je naglo krenuo prema dolje u 2019.-oj i 2020.-oj godini. Ovo se može pripisati vremenu koje je potrebno proizvođačima da se prilagode i da pronađu nove dobavljače. Također, može se pripisati velikom porastu narudžbi koji se događao prije nego što su najavljene carine stupile na snagu (Amiti, 2019). Nakon što su najavljene carine, poduzeća su htjela pribaviti zalihe po trenutnim cijenama prije nego što se dogodi skok cijena, pa su kupovala velike količine proizvoda u kratkom vremenskom periodu od najave carina do stupanja carina na snagu. U 2019.-oj i 2020.-oj godini obujam trgovine naglo je pao za otprilike 100 milijardi dolara. Nakon 2020.-e godine, kada su određeni proizvodi izuzeti od carinjenja obujam trgovine ponovno je porastao dostignuvši vrhunac u 2022. godini. Taj rast može se pripisati činjenici da se trgovinski rat ohladio i ušao u fazu mirovanja, pa je nastavljena integracija dvaju gospodarstava u sektorima koji nisu pogođeni carinama. Jedan od ciljeva Trumpove administracije, smanjenje trgovinskog deficita s Kinom, postignut je u kratkom periodu nakon uvođenja carina, ali deficit je ponovno narastao u 2021. godini usporedno s rastom obujma trgovine. Sukladno tome može se insinuirati da trgovinski deficit koji SAD ostvaruje s Kinom nije rezultat nepoštene konkurencije, već strukturni problem gospodarstva SAD-a. Također, može se reći da trgovinska politika nije bila dugoročno uspješna u smanjenju trgovinskog deficita.

Grafički prikaz 9.

Ukupna vrijednost trgovine dobrima (uvoz i izvoz) SAD-a s Kinom u milijardama dolara



Izvor: Statista (2023), www.statista.com

4. GLOBALNI UTJECAJ TRGOVINSKOG RATA

U suvremenim uvjetima globalizacije, trgovinski rat između dvaju ekonomskih sila poput Kine i Sjedinjenih Američkih Država ima značajne implikacije na globalnu ekonomiju. Kina i SAD su među najvećim svjetskim trgovinskim partnerima, a njihov trgovinski sukob odražava se na globalne lance vrijednosti, međunarodnu trgovinu i financijske tokove. Posljedično uvođenju carina, uvoz SAD-a će se povećati u odnosu na sve zemlje osim Kine, a kineski izvoz povećati će se u odnosu na sve zemlje izuzevši Sjedinjene Američke Države (Abiad i sur. 2018).

Posebno je zanimljiva uloga Europske Unije kao strateškog partnera SAD-a u ovom trgovinskom ratu. Iako se EU nije izravno uključila u sukob, njezin ekonomski utjecaj, politička suradnja i zajednička perspektiva sa Sjedinjenim Američkim Državama čine je važnim saveznikom u borbi protiv nepoštenih trgovinskih praksi i za promicanje otvorenog i slobodnog trgovinskog sustava. Azijsko-pacifička regija također ima značajnu ulogu u kontekstu trgovinskog rata između Kine i SAD-a. Stoga će se u ovom dijelu analizirati utjecaj trgovinskog rata na Europsku Uniju i azijsko-pacifičku regiju.

4.1. Utjecaj trgovinskog rata na azijsko-pacifičku regiju

Kada se razmatra utjecaj trgovinskog rata na azijsko-pacifičku regiju, potrebno je fokusirati se na dva aspekta: 1) utjecaj rata na zemlje u razvoju i 2) utjecaj rata na regionalnu integraciju. Što se tiče zemalja u razvoju, njihova se razvojna strategija prema Abiadu i sur. (2018) fokusira na iskorištavanje prednosti slobodne trgovine u uvjetima globalizacije, odnosno preciznije na proizvodnji intermedijarnih proizvoda u kontekstu globalnih lanaca vrijednosti. Na ovaj način zemlje u razvoju žele industrijalizirati svoja gospodarstva i povezati ih s globalnim tokovima roba i kapitala. S druge strane, trgovinski rat može imati i utjecaj na regionalnu integraciju u azijsko-pacifičkoj regiji. S obzirom na smanjenje globalne trgovine zbog carinskih barijera, neke zemlje u regiji mogu prepoznati važnost jačanja trgovinskih veza unutar same regije kako bi nadomjestile gubitke izazvane trgovinskim ratom. Potpisivanje ugovora o slobodnoj trgovini među tim zemljama može potaknuti regionalnu integraciju i povećati međusobni izvoz i trgovinske tokove unutar azijsko-pacifičke regije.. No, valja imati na umu da su trgovinski ratovi kompleksni procesi s neizvjesnim ishodima, pa će se njihov puni utjecaj na regiju razvijati i mijenjati s vremenom.

4.1.1. Utjecaj trgovinskog rata na zemlje u razvoju

Azijsko-pacifička regija dom je mnogim zemljama u razvoju osim Kine. Kako je maloprije istaknuto, razvojna strategija tih zemalja fokusira se na globalne lance vrijednosti. Prema Purwono i sur. (2022), Indonezija je jedna od zemalja koja se sve više integrira u vertikalne strukture globalne proizvodnje, te je time više izložena indirektnim trgovinskim šokovima uzrokovanim carinama na kineske proizvode. Izvoz intermedijarnih dobara čini čak 60% izvoza Indonezije. Nadalje, Kina je najveći trgovinski partner Indonezije. Sve ove činjenice čine Indoneziju savršenom za analizu utjecaja trgovinskog rata van granica zemalja protagonista rata. Prema rezultatima istraživanja Purwono i sur. (2022), carine koje SAD uvedu Kini ima blagi učinak smanjene potražnje za izvozom Indonezije, dok carine koje Kina nametne SAD-u imaju blago pozitivan učinak na potražnju. Također, cjenovna konkurentnost Indonezije na oba izvozna tržišta je opala. Prije trgovinskog rata i uvođenja carina, promjena od 1% u relativnim cijenama između SAD-a i Indonezije dovodi do tri puta manje promjene u izvozu nego što se projiciralo prije početka trgovinskog rata. Ista situacija vrijedi i za cjenovnu konkurentnost izvoza Indonezije na kinesko tržište. To nas dovodi do zaključka da, iako učinci ovog rata na azijske zemlje u razvoju nisu veliki, značajni su u kontekstu evaluacije uloge globalnih lanaca vrijednosti. Slučaj Indonezije predstavlja dokaz da, u suvremenom kontekstu, trgovinski rat ima šire implikacije od implikacija na same zemlje koje sudjeluju u tom ratu upravo zbog globalnih lanaca vrijednosti. U ovom smislu visoka integriranost u strukturu globalnih lanaca vrijednosti ima mali negativan učinak na zemlje azijsko-pacifičke regije.

Nadalje, zemlje u razvoju imaju mogućnost iskoristiti trenutnu situaciju i potaknuti vlastiti rast zbog preusmjeravanja trgovinskih tokova. Prema Abiadu i sur. (2018), države koje su najviše imale koristi od preusmjeravanja trgovine su Vijetnam, Malezija, Republika Kina (Tajvan) i Tajland, zato što proizvode proizvode koji su pogođeni carinama u trgovinskom ratu. U potrazi za novim dobavljačima potrebitih dobara, SAD i Kina okrenut će se nekim državama u azijsko-pacifičkoj regiji te povećati njihov izvoz, a time i BDP za 0.13% u prosjeku (Abiad i sur., 2018). Vijetnam od svih zemalja najviše profitira, te je postigao rast BDP-a od 9% u prvoj godini rata zahvaljujući preusmjeravanju trgovinskih tokova (Goulard, 2020). Kako je trgovinski deficit SAD-a s Vijetnamom iste godine narastao na 40 milijardi dolara, Trumpova je administracija uvela carine i na njihove proizvode. Kao razlog tome navodi se činjenica da je Vijetnam povećao izvoz tako što je uvezio i preprodavao kineski čelik, zato što je nemoguće u tako kratkom vremenu prilagoditi proizvodne kapacitete. U ovom smislu trgovinski rat ima blagi pozitivan učinak na rast gospodarstava regionalnih zemalja u razvoju.

4.1.2. Utjecaj trgovinskog rata na regionalnu integraciju

Prema Ajami (2019), trgovinski rat između SAD-a i Kine preko efekta prelijevanja uzrokuje valove promjena u azijsko-pacifičkim trgovinskim odnosima, a pogotovo utječe na Japan, azijske tigrove i Indiju. Japan, kao treća svjetska ekonomija po veličini, trguje u velikoj mjeri i s Kinom i sa Sjedinjenim Američkim Državama. U ovom kontekstu posebno je važan *Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP)* sporazum potpisan 2020. godine kojim je stvoren najveći trgovinski blok u povijesti. Članice ovog trgovinskog bloka ukupno čine 30% svjetskog BDP-a i 30% svjetske populacije. Petnaest zemalja članica dio su ovog bloka, od kojih su najvažnije Australija, Kina, Japan i Južna Koreja. Prema Petri & Plummer (2020), RCEP će preorijentirati trgovinu od globalnih tijekova prema regionalnim tijekovima što će prouzrokovati veću integraciju azijsko-pacifičke regije, a time i veću neovisnost te regije o globalnim trgovinskim tijekovima. Najveći gubitnici u tom smislu biti će Indija, koja nije uključena u ovaj sporazum, te Sjedinjene Američke Države, koje će vremenom gubiti utjecaj u regiji. Ako uzmemo u obzir dugoročnu projekciju rasta i dinamiku razvoja azijsko-pacifičke regije, ovakav slijed događaja mogao bi imati negativne posljedice na dugoročnu ulogu SAD-a u globalnoj trgovini. RCEP će definitivno ublažiti utjecaj carina na kinesko gospodarstvo pošto će Kina dobiti izvozna tržišta, a trgovinski rat će u ovom smislu ubrzati i pojačati integraciju Kine s ostatkom regije. Iako Petri & Plummer (2020) tvrde da RCEP ne može anulirati utjecaj trgovinskog rata na kinesko nacionalno gospodarstvo u cijelosti, uspjeti će anulirati utjecaj trgovinskog rata na cjelokupnu regiju i globalni BDP.

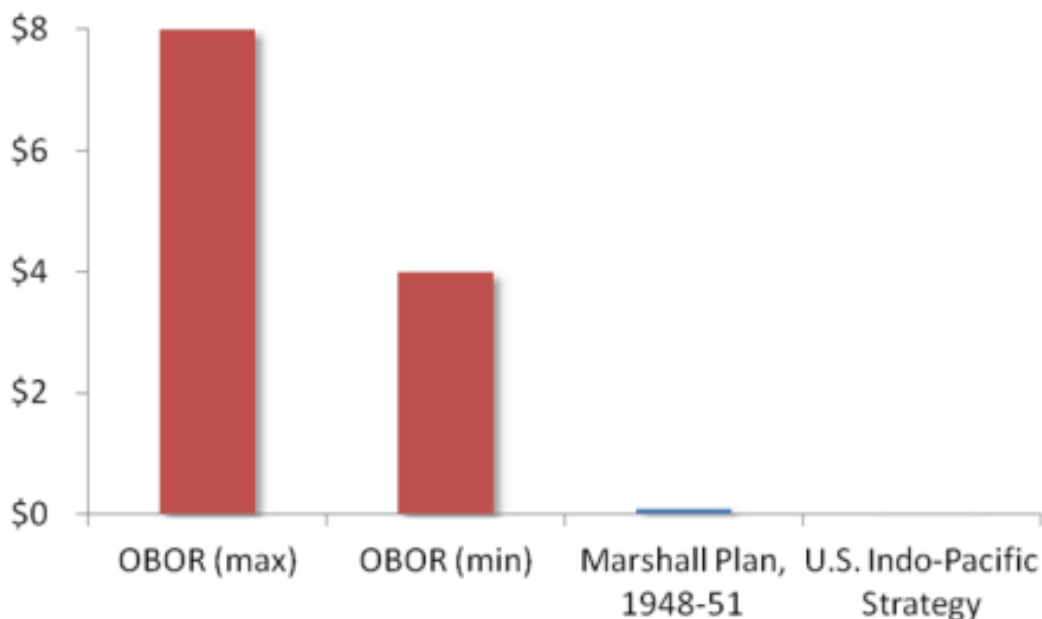
Prema Petri & Plummer (2020), obujam trgovine među državama potpisnicama RCEP ugovora do 2030. godine će narasti za preko 400 milijardi dolara, što čini tri četvrtine projiciranog globalnog rasta obujma međunarodne trgovine. Ovakav će rast, uz proizvodnju, inkorporirati i inovacijske sustave, što će omogućiti brži tehnološki rast i prijenos tehnologije u regiji. Budući da regija ima komparativnu prednost u proizvodnji visoko tehnoloških proizvoda kao što su električka i elektronička oprema, strojevi i vozila, veća trgovinska integracija ove regije primarno će pridonijeti razvoju navedenih proizvodnih sektora. Razlog tome možemo naći i u činjenici da je proizvodnja tih proizvoda vertikalno slojevita te ovisi o međunarodnim lancima opskrbe. Nadalje, Kina će biti najveći dobitnik ovog trgovinskog ugovora jer će njena ukupna trgovina narasti za više od 100 milijardi dolara do 2030.

Ovakav razvoj događaja mora se smjestiti u širi kontekst razvoja azijsko-pacifičke regije. Kina već godinama povećava vlastiti utjecaj u regiji svojom *One Belt, One Road (OBOR)* inicijativom. OBOR inicijativa potiče ekonomski rast kroz izgradnju infrastrukture (željezničkih putova, autoputova, električne infrastrukture itd.), te se preko 150 zemalja prijavilo za ulaganja koja Kina osigurava. Cilj ove

inicijative je postavljanje Kine u položaj vođe globalnog razvoja, a nerijetko padaju optužbe da inicijativa predstavlja neoimperijalnu politiku gdje Kina kreditirane zemlje stavlja u potčinjen politički položaj. Često se uspoređuje s Marshallovim planom koji su Sjedinjene Američke Države pokrenule nakon završetka drugog svjetskog rata, s ciljem obnove ratom razorenih zemalja i pojačanja obujma trgovine i ekonomske integracije. Kada uspoređujemo razinu financiranja dvije inicijative, jasno je vidljivo da opseg kineskih ulaganja koji se kreće od 4 do 8 trilijuna dolara daleko premašuje opseg ulaganja SAD-a preko Marshallovog plana koji se kreće oko 12 milijardi dolara (180 milijardi u današnjim cijenama), a i preko trenutnog budžeta indo-pacifičkog plana za regionalni razvoj koji iznosi 113 milijuna dolara, što je vidljivo na grafikonu broj 10. OBOR inicijativa relevantna je za temu regionalne integracije jer se velik dio ovih ulaganja odnosi upravo na azijsko-pacifičku regiju. Ta ulaganja predstavljaju još jedan razlog dugoročnog pada utjecaja SAD-a u regiji. Sinergijskim učincima uvođenja carina, sklapanja RCEP sporazuma i OBOR inicijativom SAD će zasigurno gubiti na utjecaju u regiji u nadolazećim godinama.

Grafički prikaz 10.

Procijenjena infrastrukturna ulaganja u regiji u trilijunima dolara



Napomena: preuzeto iz Steinbock, D. (2018): U.S.-China Trade War and Its Global Impacts, *China Quarterly of International Strategic Studies*

Efekt dugoročnog slabljenja utjecaja SAD-a u regiji bitan je faktor u geopolitičkoj perspektivi ovog trgovinskog rata, zato što potencijalno može dovesti do eskalacije tenzija oko pitanja neovisnosti Tajvana ili potencijalnog širenja kineskih vojnih baza u regiji. Već prošle godine Kina je potpisala sigurnosni ugovor sa Solomonskim Otocima koji joj dopušta vojnu i policijsku intervenciju u slučaju društvenih nemira. Ugovor je potaknuo negativne reakcije Australije zbog straha od širenja vojnih baza Kine u australsko dvorište i potencijalne militarizacije južnog pacifika.

4.2. Utjecaj trgovinskog rata na Europsku Uniju

Europska Unija i SAD godinama su zajedničkom vizijom radili na ostvarenju trenutnog liberalnog svjetskog poretka promovirajući slobodnu trgovinu i identične političke stavove, kroz razne organizacije kao što su OECD, G7 i G20 (Plummer, 2019). Gospodarstva EU i SAD-a su međusobno visoko integrirana, te se pojavljuju na svjetskoj sceni kao jedna geopolitička cjelina koju se nerijetko naziva "zapadom". Jedno drugome su najvažniji trgovinski i investicijski partner, te najvažniji strateški saveznik. Nadalje, argumenti koje Trumpova administracija daje da bi opravdala carine su poduprti od strane EU već dugo vremena (Plummer, 2019). Glavnu razmiricu čini krađa intelektualnog vlasništva i poslovnih tajni, te nepoštena konkurencija kineskih državno kontroliranih poduzeća. Također, ekonomski nacionalizam i populizam su rasli i u Europi. Zašto onda EU nije zauzela čvršći stav prema Kini? Može se istaknuti tri razloga tome: 1) trgovinski deficit koji EU ostvaruje s Kinom nije homogen po državama članicama, 2) Brexit kriza je odmaknula pozornost europske vlasti s trgovinskog rata i 3) Trumpovo uvođenje carina na europske proizvode udaljila je europske vlasti od suradnje s njegovom administracijom.

Europska Unija je u 2018.-oj godini s Kinom imala trgovinski deficit od 185 milijardi eura. Međutim, taj deficit nije bio homogen kada se uzmu u obzir različite članice EU. Na primjer, Francuska, Italija i Španjolska imale su 2018. godine trgovinski deficit s Kinom, dok je Njemačka imala trgovinski suficit (Goulard, 2020). Različita pozicija država članica EU u odnosu na trgovinu s Kinom zasigurno doprinosi nemogućnosti formuliranja kohezivne politike.

U 2018.-oj godini Europska Unija je imala jedan važniji problem unutar svojih granica, točnije Brexit i moguću buduću političko-ekonomsku krizu. Ovakav razvoj događaja sigurno je skrenu pozornost europskih donositelja odluka od trgovinskog rata s Kinom.

Nadalje, Trumpovo uvođenje carina na proizvode kao što su čelik i aluminij bilo je multilateralno, te su mnoge europske zemlje bile pogođene. Iako se kasnije sporazumno izuzelo europske zemlje od carina, te se trgovinski rat nastavio u bilateralnom obliku, ovakav antagonistički protekcionizam SAD-a prema svom ključnom strateškom partneru otuđio je europsku političku elitu od Trumpove administracije i mogućnosti daljnje suradnje.

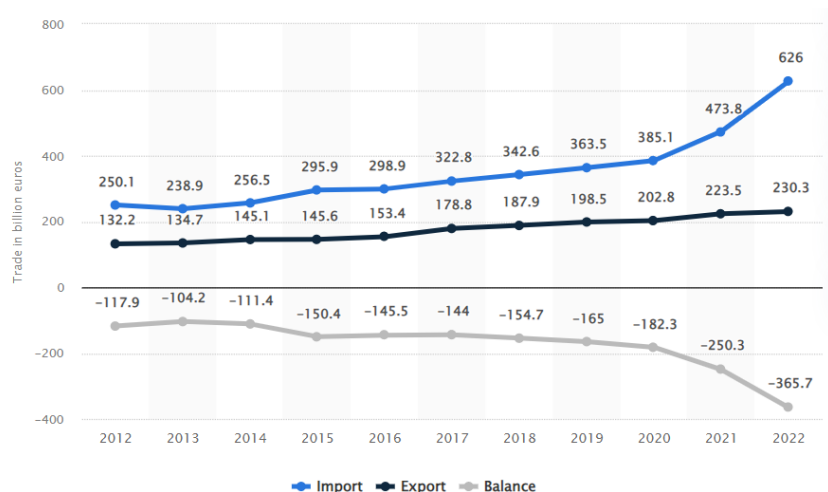
S obzirom da je Europska Unija ostala neutralna u ovom sukobu, postavlja se pitanje da li je, i na koji je način EU iskoristila svoju neutralnu poziciju da bi profitirala od preusmjerenja trgovinskih i tijekova. Na ovo pitanje možemo odgovoriti razmatrajući utjecaj ovog rata na trgovinu i direktne investicije.

4.2.1. Utjecaj trgovinskog rata na trgovinu između EU i Kine

Prema Goulardu (2020), i uvoz i izvoz Europske Unije u trgovini s Kinom su porasli, za 5% i i 6.2%. Dok su neki ekonomisti kao Plummer (2019) predviđali da će EU u 2018.-oj godini nadomjestiti 20 milijardi dolara vrijedan izvoz SAD-a u Kinu, isto se nije ostvarilo prema kasnijim istraživanjima.

Grafički prikaz 11.

Trgovinska bilanca Europske Unije i Kine u milijardama dolara



Izvor: Statista (2023), www.statista.com

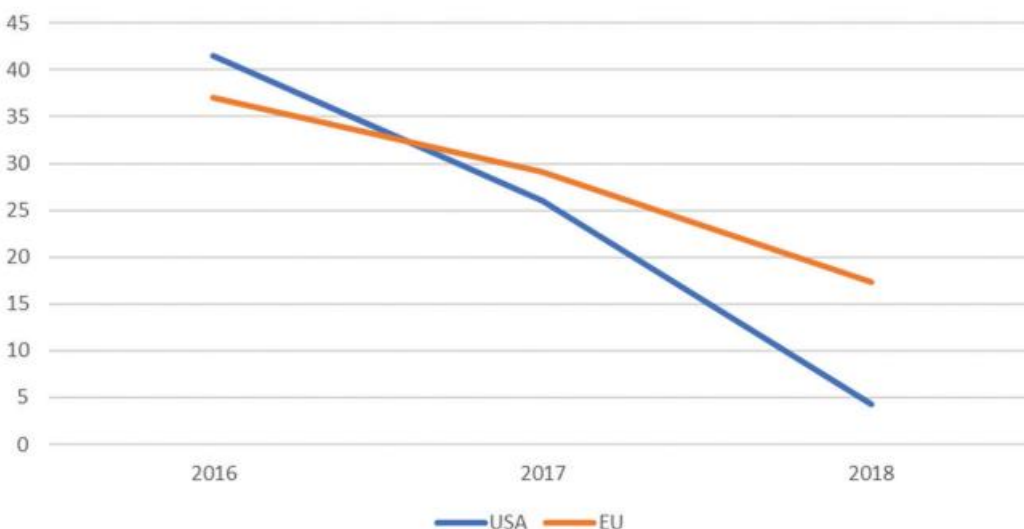
Kada se analizira grafikon broj 11, vidljivo je da trgovinski rat nije imao negativan učinak na obujam razmjene EU i Kine. Dapače, isti je porastao, te je 2022. godine Europska Unija bilježila rekordan trgovinski deficit s Kinom u iznosu od 230 milijardi dolara.

4.2.2. Utjecaj trgovinskog rata na direktne investicije Kine u EU

Pošto redovito ostvaruje velik suficit na bilanci tekućeg računa, te se postavlja kao najveći izvoznik proizvoda na svijetu, za očekivati je da će Kina velik dio viška ostvarenih sredstava investirati van svojih granica. Ta je činjenica, kao što navodi Filipović (2020), čini najvećim svjetskim kreditorom, čija ukupna potraživanja (koja su gotovo u potpunosti pod kontrolom države) prelaze 5% ukupnog svjetskog BDP-a. Kina je godinama bila najveći kupac američkog javnog duga, a kao posljedica ovog rata velik dio tih sredstava počeo se preusmjeravati ka europskom gospodarstvu.

Grafički prikaz 12.

Kineske direktne investicije u SAD i EU u milijardama eura



Napomena: preuzeto iz Goulard, S. (2020): The Impact of the US–China Trade War on the European Union, *Global Journal of Emerging Market Economies*

Kao što je vidljivo na grafikonu broj 12, direktne investicije Kine u Europsku Uniju su se smanjile, ali po puno nižoj stopi nego što su se smanjile za SAD. Glavni razlog tome je taj što Kina sve više ulaže u zemlje u razvoju kao dio OBOR inicijative (Filipović, 2020). Što se tiče kineskih ulaganja u EU, najviše jačaju investicije u zemlje Višegradske skupine, o čemu svjedoči "Inicijativa 17+1" (u koju je uključena i Hrvatska). Trenutno kineske investicije u zemlje Višegradske skupine čine 75% ukupnih kineskih investicija u srednjoistočnoj Europi (Filipović, 2020).

4.3. Rasprava

Nakon provedenog istraživanja jasno je da je promatrani trgovinski rat imao negativne posljedice na gospodarstvo SAD-a. Takve negativne posljedice su se očitovale kroz više cijene uvoznih proizvoda, smanjenu razinu potrošnje u ruralnim područjima, kratkoročno smanjen obujam trgovine između SAD-a i Kine (na obostranu štetu) te neefikasnu alokaciju resursa. Međutim, negativne posljedice ovog rata nisu isključivo ekonomskog karaktera, već poprimaju i političku i sigurnosnu dimenziju. Što se toga tiče, ovaj rat nije pridonio boljem geopolitičkom položaju Sjedinjenih Američkih Država u azijsko-pacifičkoj regiji. Dapače, SAD polako gubi utjecaj u regiji. S druge strane, slabije razvijene azijsko-pacifičke zemlje dobile su priliku iskoristiti preusmjerenje trgovinskih tokova. Suprotno tome, Europska Unija u ovom ratu nije profitirala koliko je mogla, niti je imala čvrst stav prema Kini. U ovom se ratu EU postavila poprilično neutralno.

Ova analiza prikazuje relevantnost ekonomske teorije u suvremenim trgovinskim sukobima. Ukoliko svi sudionici u slobodnoj trgovini dobivaju, onda protekcionizmom svi gube. U osvit novonastalog tradicionalnog rata u samoj Europi dijalog i mirno rješavanje postojećih, te možda i nekih budućih sukoba, ključni su za povećanje općeg blagostanja na globalnoj razini. Slobodna trgovina, kao nacionalno, etnički i religijski neutralna može poslužiti kao temelj međunarodnog zbližavanja inače suprotstavljenih političkih aktera. Iako je situacija s kineskom komunističkom partijom ponešto kompliciranija, slobodna trgovina doprinijela je stvaranju neraskidivih veza između SAD-a i Kine. Pomogla je razvoju kineskog gospodarstva, podižući milijune ljudi iz okova siromaštva. S druge strane, jeftini kineski proizvodi omogućili su SAD-u veću specijalizaciju i fokus na industrije u kojima posjeduje konkurentne prednosti. Uzimajući ove činjenice u kontekstu globalnog dijaloga među nacijama, ratovi ovog tipa nisu nešto što se može nazvati ozbiljnom politikom koja ima dugoročne ciljeve u vidu. Ne može se spriječiti razvoj ostatka svijeta, rast vojnih budžeta i stvaranje sigurnosnih blokova. Rješenje u ovoj situaciji zasigurno nije

hiovito djelovanje na vlastitu štetu, već promocija dijaloga i slobodne trgovine. Ako išta može primiriti geopolitičke tenzije, onda je to ekonomska međuovisnost zemalja koja značajno povećava troškove pokretanja novih ratova u odnosu na koristi od istih.

5. ZAKLJUČAK

Trgovinski rat SAD-a i Kine započeo je zbog kombinacije različitih faktora kao što su ekonomski nacionalizam, nepoštena konkurencija i krađa intelektualnog vlasništva, te geopolitičke tenzije dvaju ideoloških suparnika. Carine su glavni instrument ovog rata, a kako ekonomska teorija predviđa da u trgovinskom ratu carinama nema pobjednika, tako i empirijski podaci ukazuju na isti zaključak. Iako dominantno gospodarstvo u ovom ratu, SAD je doživio rast cijena proizvoda, pad u potrošnji u okruzima visoko izloženim carinama te kratkoročno smanjen obujam trgovine. Istovremeno dugoročni ciljevi rata nisu ispunjeni pošto je deficit u trgovini s Kinom ponovno narastao na prijeratnu razinu.

Kada se razmatra utjecaj ovog rata na azijsko-pacifičku regiju, možemo primijetiti da su zemlje u razvoju dobile priliku iskoristiti preusmjeravanje trgovinskih tijekova za vlastiti razvitak, kao npr. Vijetnam. Istovremeno je ovaj rat pospješio daljnju integraciju regije, što će potencijalno ugroziti američke interese u dugom roku.

Što se tiče Europske Unije koja sa SAD-om dijeli neke frustracije vezane uz kinesku trgovinsku praksu, nije zauzela čvršći stav prema Kini. Tri su razloga tome: 1) trgovinski deficit koji ostvaruje EU nije homogen po državama članicama, 2) Brexit je skrenuo pozornost europske političke elite i 3) agresivna Trumpova trgovinska politika prema EU. Trgovina između EU i Kine nastavila je rasti do 2022.-e godine postići rekordni deficit tada, tako da ovaj rat nije utjecao na obujam trgovine među dva aktera. Investicije u EU opadaju po sporijoj stopi nego investicije u SAD, ali sveukupno EU nije uspjela iskoristiti preusmjeravanje trgovinskih tijekova koliko je mogla.

Sveukupno gledajući, ovaj rat imao je negativne učinke na gospodarstvo SAD-a, i neke pozitivne učinke na gospodarstva azijsko-pacifičke regije. Osnovni cilj smanjenja trgovinskog deficita nije postignut, dok je cijena mrtvog tereta društva SAD-a bila visoka. Također, ovaj rat je potencijalno ugrozio američke interese u azijsko-pacifičkoj regiji, ali iz perspektive zemalja u razvoju takav razvoj događaja nije nešto isključivo negativno jer su dobile priliku za iskoristiti preusmjeravanje trgovinskih tijekova. Smatram da su u ovom slučaju slobodna trgovina i pregovori puno bolja opcija nego protekcionizam.

LITERATURA

- Abiad, A. i sur. (2018): The Impact of Trade Conflict on Developing Asia, *SSRN Electronic Journal*, br. 566, dostupno na <https://doi.org/10.2139/ssrn.3339178>
- Ajami, Riad A. (2019): US-China Trade War: The Spillover Effect, *Journal of Asia-Pacific Business*, br. 21, izd. 1, dostupno na <https://doi.org/10.1080/10599231.2020.1708227>
- Amiti, M. i sur. (2019): The Impact of the 2018 Trade War on U.S. Prices and Welfare, *The London School of Economics and Political Science*
- Boylan, Brandon M., i sur. (2020): US–China Relations: Nationalism, the Trade War, and COVID-19, *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences*, br. 14, izd. 1, dostupno na <https://doi.org/10.1007/s40647-020-00302-6>
- Button, M. (2019): Editorial: Economic and Industrial Espionage, *Security Journal*, br. 33, izd. 1, dostupno na <https://doi.org/10.1057/s41284-019-00195-5>
- Carvalho, M. i sur. (2019): Emerging Countries and the Effects of the Trade War between US and China, *Economies*, br. 7, izd. 2, dostupno na <https://doi.org/10.3390/economies7020045>
- Filipović, S. (2020): Efekti trgovinskog rada na Europu. u Dokmanović M. (ur.), *Izazovi održivog razvoja u Srbiji i Evropskoj Uniji*, Institut društvenih nauka
- Goulard, S. (2020): The Impact of the US–China Trade War on the European Union, *Global Journal of Emerging Market Economies*, br. 12, izd. 1, dostupno na <https://doi.org/10.1177/0974910119896642>
- Kapustina, L. i sur. (2020): US-China Trade War: Causes and Outcomes, *SHS Web of Conferences 73*
- Pellegrino, M. (2015): The threat of state-sponsored industrial espionage, *European Union Institute for Security Studies*
- Petri & Plummer (2020): East Asia Decouples from the United States: Trade War, COVID-19, and East Asia's New Trade Blocs, *Peterson Institute for International Economics*
- Plummer, Michael G. (2019): The US-China Trade War and Its Implications for Europe, *Intereconomics*, izd. 54, br. 3, dostupno na <https://doi.org/10.1007/s10272-019-0822-3>

Purwono, R. i sur. (2022): The American–China Trade War and Spillover Effects on Value-Added Exports from Indonesia, *Sustainability*, br. 14, izd. 5, dostupno na <https://doi.org/10.3390/su14053093>

Sabo, M. (2020): Trgovinski ratovi u 21. stoljeću, *Sveučilište Jurja Dobrile u Puli (Završni rad)*, preuzeto 7.8.2023.

Steinbock, D. (2018): U.S.-China Trade War and Its Global Impacts, *China Quarterly of International Strategic Studies*, br. 4, izd. 4, dostupno na <https://doi.org/10.1142/s2377740018500318>

Swanson & Paletta (2017): Trump says he will not label China currency manipulator, reversing campaign promise, *Washington Post*

Vlada RH (bez dat.): Carinska vrijednost

Waugh, Michael E. (2019): The Consumption Response To Trade Shocks: Evidence From The Us-China Trade War, *National Bureau of Economic Research*, br. 26353, dostupno na <https://www.nber.org/papers/w26353>

Svjetska banka, dostupno na <https://data.worldbank.org/>

Statista, dostupno na www.statista.com

POPIS GRAFIKONA

Grafički prikaz 1: Usporedba PPP Kine i SAD-a prema tekućim cijenama u trilijunima dolara, str. 6

Grafički prikaz 2: Procijenjeni rast proračuna za obranu NR Kine u milijardama dolara, str. 7

Grafički prikaz 3: Utjecaj uvođenja carina na proizvodnju i potrošnju (proizvodni faktori su mobilni), str. 11

Grafički prikaz 4: Učinci uvođenja carina u maloj zemlji, str. 12

Grafički prikaz 5: Učinci uvođenja carina u velikoj zemlji, str. 13

Grafički prikaz 6: Učinci uvođenja carina u obje zemlje te pojava odmazde, str. 14

Grafički prikaz 7: CPI velikih kućanskih aparata u SAD-u, str. 17

Grafički prikaz 8: Izloženost carinama u SAD-u po okrugu, str. 19

Grafički prikaz 9: Ukupna vrijednost trgovine dobrima (uvoz i izvoz) SAD-a s Kinom u milijardama dolara, str. 20

Grafički prikaz 10: Procijenjena infrastrukturna ulaganja u regiji u trilijunima dolara, str. 24

Grafički prikaz 11: Trgovinska bilanca Europske Unije i Kine u milijardama dolara, str. 26

Grafički prikaz 12: Kineske direktne investicije u SAD i EU u milijardama eura, str. 27

SAŽETAK

Trgovinski rat između Sjedinjenih Američkih Država i Narodne Republike Kine koji je započeo 2018. godine predstavlja odmak od liberalizma ka protekcionizmu. Uzroci tome su nepoštena trgovinska praksa Kine, krađa intelektualnog vlasništva i geopolitičko suparništvo. Negativni učinci protekcionizma na gospodarstvo poduprti su teorijom i empirijskim podacima, no unatoč tome Trumpova administracija se odlučila na takav potez. Zbog nacionalističkih, geopolitičkih i trgovinskih razloga SAD je uveo carine na širok dijapazon kineskih proizvoda, stvarajući negativne posljedice na domaće gospodarstvo i dugoročne strateške interese u azijsko-pacifičkoj regiji. Kina je uzvratila recipročno. Posljedice ovog rata na SAD su u skladu s ekonomskom teorijom, smanjena razina potrošnje, smanjen obujam trgovine, porast cijena uvoznih proizvoda te su neefikasno alociranje resursa u gospodarstvu. U kontekstu globalne ekonomije, mnoge zemlje u razvoju osjetile su posljedice trgovinskog rata između SAD-a i Kine, ali su neke od njih, iskoristivši priliku, uspjele povećati svoj izvoz na alternativna tržišta i povećati svoj gospodarski potencijal. Međutim, Europska Unija nije imala kohezivnu politiku prema ovom trgovinskom ratu, što je dovelo do određenih izazova u koordinaciji trgovinskih strategija i stvaranja zajedničkog stava. U svjetlu navedenih činjenica, trgovinski rat između Sjedinjenih Američkih Država i Narodne Republike Kine ima širok spektar negativnih posljedica, potvrđujući teoriju i empirijske dokaze koji upućuju na štetnost protekcionizma za globalno gospodarstvo i međunarodne odnose. Stoga je važno da zemlje promiču otvorene trgovinske politike, dijalog i suradnju kako bi se osigurao održiv i prosperitetan gospodarski razvoj za sve.

Ključne riječi: trgovinski rat, SAD, Kina, EU, azijsko-pacifička regija, carine

SUMMARY

The trade war between the United States and the People's Republic of China, which began in 2018, represents a departure from liberalism towards protectionism. The reasons for this are China's unfair trade practices, intellectual property theft and geopolitical rivalry. The negative effects of protectionism on the economy are supported by theory and empirical data, yet despite this, the Trump administration opted for such a move. Due to nationalist, geopolitical, and trade reasons, the US imposed tariffs on a wide range of Chinese products, creating adverse consequences for the domestic economy and long-term strategic interests in the Asia-Pacific region. China responded reciprocally. The consequences of this war on the USA are in accordance with economic theory, more precisely, the level of consumption decreased, the volume of trade decreased, the price of imported products increased and resources were inefficiently allocated in the economy. In the context of the global economy, many developing countries have felt the repercussions of the trade war between the US and China, but some of them, seizing the opportunity, managed to increase their exports to alternative markets and enhance their economic potential. However, the European Union lacked a cohesive policy towards this trade war, leading to certain challenges in coordinating trade strategies and forming a common stance. In light of these facts, the trade war between the United States and the People's Republic of China has a broad spectrum of negative consequences, confirming the theory and empirical evidence that point to the harmfulness of protectionism for the global economy and international relations. Therefore, it is crucial for countries to promote open trade policies, dialogue, and cooperation to ensure sustainable and prosperous economic development for all.

Keywords: trade war, USA, China, EU, Asia-Pacific region, tariffs